

Η ελληνική έρευνα

στο πλαίσιο του ARTiT

Θανάσης Καραλής¹

Στο πλαίσιο του διεθνούς προγράμματος ARTiT πραγματοποιήθηκε έρευνα στον ελληνικό χώρο, η οποία περιλάμβανε βιβλιογραφική επισκόπηση και έρευνα πεδίου, έτσι ώστε να είναι σαφής η εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας στον τομέα της παρατήρησης της τέχνης στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Η έρευνα αποτελείται από δύο διακριτά μέρη. Το πρώτο μέρος είναι η βιβλιογραφική μελέτη που στοχεύει στην αναγνώριση καλών πρακτικών και έρευνας στο πεδίο της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης και των τρόπων που αυτά αναπτύσσονται μέσα από την ανάλυση των έργων τέχνης. Το δεύτερο μέρος της μελέτης περιλαμβάνει έρευνα πεδίου που διερευνά τις εμπειρίες εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων, τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τις στάσεις στη χρήση και ανάλυση της τέχνης.

Η έρευνα της σχετικής βιβλιογραφίας αποκάλυψε ένα σταδιακά αυξανόμενο ενδιαφέρον της ελληνικής κοινότητας επιστημόνων και επαγγελματιών της εκπαίδευσης ενηλίκων για την ενσωμάτωση μεθόδων που βασίζονται στην αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση ενηλίκων και στην κατάρτιση. Εκτός από τα άρθρα και τις εργασίες που συνδέονται με τη χρήση της τέχνης απλά ως και τη δημιουργία έργων, έχει δημιουργηθεί ένας αριθμός επιστημονικών εργασιών και άρθρων κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε χρόνων στην Ελλάδα, σχετικά με τη χρήση της συστηματικής παρατήρησης και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης μέσα από τη χρήση μεθόδων που βασίζονται στην τέχνη.

Η έρευνα πεδίου έγινε με ποιοτική προσέγγιση σε δύο διαφορετικές ομάδες – στόχους, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους.

Για την ελληνική πλευρά η πρώτη ομάδα περιλάμβανε 40 εκπαιδευτές (28 από αυτούς είχαν εφαρμόσει μεθόδους που βασίζονται στην παρατήρηση της τέχνης). Οι εκπαιδευτές επελέγησαν με τρόπο ώστε να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα ηλικιών, αντικειμένων, χρήσης της τέχνης στις εκπαιδευτικές πρακτικές

και εμπειρίας στην εκπαίδευση ενηλίκων και στην κατάρτιση. Η δεύτερη ομάδα περιλάμβανε 36 εκπαιδευόμενους (27 από τους οποίους είχαν εμπειρία σε μεθόδους που βασίζονται στην παρατήρηση της τέχνης), οι οποίοι είχαν επίσης επιλεγεί για να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα ηλικιών και τομέων της εκπαίδευσης ενηλίκων και της κατάρτισης.

Όσον αφορά στα ευρήματα της έρευνας των εκπαιδευτών, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι οι εκπαιδευτές έχουν θετικές απόψεις για τη χρήση μεθόδων που βασίζονται στην τέχνη στα μαθήματά τους. Οι μισοί εκπαιδευτές που έχουν ήδη χρησιμοποιήσει μεθόδους που βασίζονται στην τέχνη το κάνουν συχνά (μερικοί από αυτούς σχεδόν σε κάθε μάθημα), έχοντας ως στόχους κυρίως αυτούς που συνδέονται με την πιθανότητα κάλυψης ζητημάτων του αντικειμένου και του θέματος με έναν εναλλακτικό τρόπο. Τα είδη της τέχνης που χρησιμοποιούνται από τους εκπαιδευτές στην Ελλάδα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα, ενώ τα πιο προτιμητέα είναι η Ζωγραφική, ο Κινηματογράφος και η Λογοτεχνία. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιλαμβάνουν κυρίως τη «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία»² και το «Intelligent Eye»³, ενώ κάποιες άλλες μέθοδοι αναφέρονται σποραδικά (εκπαιδευτικό δράμα, εικαστική θεραπεία κτλ.). Οι εκπαιδευτές αξιολογούν τις συναντήσεις τους με την τέχνη ως πολύ ικανοποιητικές, δείχνοντας προσοχή όχι μόνο στα γνωστικά αποτελέσματα, αλλά επίσης στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και στην αύξηση της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευομένων. Η έλλειψη εξοικείωσης των εκπαιδευομένων, οι δυσκολίες εύρεσης του κατάλληλου υλικού και η έλλειψη δεξιοτήτων των εκπαιδευτών φαίνεται να είναι τα τρία πιο συχνά αναφερόμενα εμπόδια από τους εκπαιδευτές, ενώ η συμμετοχή των εκπαιδευομένων και η εναλλακτική λειτουργία των μεθόδων που βασίζονται στην τέχνη αναφέρονται ως τα κύρια οφέλη. Οι εκπαιδευτές θεωρούν ότι είναι εξοικειωμένοι με τις τέχνες σε ικανοποιητικό βαθμό, ένα μεγάλο ποσοστό αυτών αυτοαξιολογούνται ως επαρκείς με την έννοια των κατάλληλων προσόντων

1 Ο Θανάσης Καραλής είναι επίκουρος καθηγητής στο Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Πατρών και υπεύθυνος της ελληνικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ARTiT.

2 Την παρουσίαση της μεθόδου μπορείτε να βρείτε στο Κόκκος, Α. και Συνεργάτες (2010). *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

3 Βλ. το βιβλίο του D. Perkins: Perkins, D. (1994). *The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art*. Santa Monica, CA: The Getty Center for Education in the Arts.

για την εφαρμογή μεθόδων που βασίζονται στην τέχνη, αν και νομίζουν ότι πρέπει να μάθουν περισσότερα πράγματα.

Από την άλλη πλευρά, ευρήματα της έρευνας με τους εκπαιδευόμενους δείχνουν ότι αυτοί που απάντησαν είναι αρκετά εξοικειωμένοι με τη χρήση μεθόδων που βασίζονται στην τέχνη κατά τη διάρκεια των μαθημάτων που έχουν παρακολουθήσει. Οι αντιδράσεις τους και οι στάσεις τους απέναντι σε αυτό το ζήτημα φαίνονται πολύ θετικές. Οι απαντήσεις τους συγκλίνουν στην άποψη ότι με τη χρήση μεθόδων που

βασίζονται στην τέχνη αυξάνονται η κριτική σκέψη, η δημιουργικότητα και η ενεργός συμμετοχή. Πιστεύουν ότι οι μέθοδοι που βασίζονται στην τέχνη μπορούν να εφαρμοσθούν σε μεγάλη ποικιλία θεματικών περιοχών, ενώ μερικοί από αυτούς θεωρούν αυτές τις μεθόδους ως εφαρμόσιμες σχεδόν σε όλα τα αντικείμενα. Η μεγάλη πλειοψηφία όσων απάντησαν και στις δύο κατηγορίες εξέφρασε ενδιαφέρον για μελλοντική ενημέρωση σχετικά με τις δραστηριότητες του προγράμματος ARTiT⁴.

---

⁴ Το πλήρες κείμενο της ελληνικής έρευνας στο πλαίσιο του προγράμματος ARTiT, καθώς και τις έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στις άλλες χώρες μπορείτε να βρείτε στο www.artit.eu.